

Innspill til Kunnskapsdepartementet angående St. meld. nr. 44 (2008-2009). Utdanningslinja.

1. Innledning

Norgesuniversitetet i samarbeid med NHO arrangerte 2. mars seminaret ”Kvalitet gjennom samarbeid – om vilkårene for samarbeid mellom arbeidslivet og universitets- og høyskolesektoren”. Dette innspillet baserer seg på foredragene¹ og diskusjonene fra seminaret, og presenterer synspunkt og presiseringer i forbindelse med det pågående arbeidet med oppfølgingen av tiltakene som er foreslått i Stortingsmelding 44.²

Oppsummering og anbefalinger fra Norgesuniversitetets styre, og ekspertgruppen for samarbeid mellom arbeidsliv og høyere utdanning:

- **Utdanningsinstitusjonene må gjennom tildelingsbrevet pålegges å utarbeide strategier for samarbeid med arbeidslivet. Strategiene må inneholde konkrete mål og resultatindikatorer. Det må utvikles felles retningslinjer og praksis for den årlige rapporteringen til departementet (Rapport og planer).**
- **Det må utformes felles formelle krav til Råd for samarbeid med hensyn til rådenes sammensetning og ansvarsområder. Institusjonene må ha en viss frihet i forhold til hvordan de velger å etablere og organisere RSA. Det må imidlertid være et krav om at relevante samarbeidspartnere deltar i rådet.**
- **Utdanningsinstitusjonene må kunne bruke eksisterende samarbeidsorganer i arbeidet med strategien.**
- **Det bør stilles krav til at institusjonene har en form for arbeidslivspaneler for å sikre en systematisk dialog mellom institutter/fakulteter og arbeidslivet om utdanningene. Arbeidslivspanelenes arbeid bør understøttes av kandidatundersøkelser og andre data som kan gi et representativt bilde av utdanningens relevans og kandidatenes tilpasning til arbeidslivet.**
- **Rapporter fra institusjonene om samarbeidsstrategier og rapporter fra arbeidslivspanelenes virksomhet bør drøftes årlig av et nasjonalt kompetanseforum, sammen med framskrivninger av tilbud og etterspørsel.**
- **Arbeidsrelevans og tilbakemeldinger fra arbeidslivet må styrkes som et kriterium i NOKUTs vurdering av institusjonenes kvalitetssikringsystem for utdanning.**

¹ http://norgesuniversitetet.no/samarbeid/presentasjoner_02032010

² Se også rapporten: ”Arbeidsplassen som Campus; Kvalitet gjennom samarbeid”.
<http://norgesuniversitetet.no/skrift/hvorfor-er-vi-sa-darlige-pa-det-vi-er-best-til>

- **Det må være et mål at flest mulig får en arbeidserfaring som en integrert del av studiet. Ordningen med frivillig praksis som er foreslått i St. meld 44. bør evalueres og videreutvikles.**
- **Det bør være en egen utlysning innenfor ordningen med Sentre for fremragende utdanning der samarbeid mellom utdanningsinstitusjon og arbeidsliv er det sentrale kriteriet for tildeling. Også andre aktuelle programmer kan tas i bruk for å styrke denne typen samarbeid, blant annet NCE-programmet og Arena-programmet (Innovasjon Norge) og forskningsrådets programmer (for eksempel VRI)**
- **Norgesuniversitetet bør styrkes som utviklingsaktør og rådgiver innenfor området samarbeid mellom høyere utdanning og arbeidsliv. Norgesuniversitetet må få tilført tilstrekkelig midler for å ivareta denne oppgaven. Oppfølgingen av St. meld. nr. 44 innebærer en kraftigere satsing på studiemodeller som kombinerer arbeidsliv og høyere utdanning, og som vil gjøre bruk av IKT metoder helt sentralt.**
- **Det må utvikles incentivordninger for både ansatte og institusjonene som belønner samarbeid og bruk av praksis i utdanningen.**

2. Samarbeid er nødvendig og ønskelig

Det er stor enighet om behovet for økt samarbeid mellom arbeidsliv og høyere utdanning. Ved å kombinere det beste fra academia og arbeidsliv vil man blant annet kunne bidra til bedre kvalitet og relevans i utdanningen, og studietilbud som i større grad reflekterer behov i arbeidsmarkedet. Samarbeidet vil kunne bidra til at utdanningstilbudene relateres i større grad til arbeidslivets kompetansebehov og stimulere til mer nyskapning i arbeidslivet.

Det er behov for samarbeid som er bedre strukturert og forankret i institusjonenes strategier og planer.

Det ble under seminaret presentert gode eksempler på ulike samarbeidsformer og utbytte av samarbeidet. Siemens kunne vise til mange samarbeidsformer med universiteter og høyskoler og har lang tradisjon for slikt samarbeid. De investerer i forskningsprosjekter med universitetene, fanger opp talenter fra universitetene og deltar som rådgivere i universitetsråd og styrer verden over. De samarbeider med NTNU om forskning og har en rekke samarbeidsprosjekter med ingeniørhøgskoler i Norge. Siemens gir støtte til undervisning, bidrar med studentoppgaver og arrangerer bedriftsbesøk. Samarbeidet gir tilgang til ny teknologi og kunnskap til utvikling av nye produkter og patenter og er en driver for fremtidens innovasjon.

NTNU har lang tradisjon for samarbeid med arbeidslivet og presenterte en rekke eksempler. De har blant annet "Eksperter i team" som er et obligatorisk emne på masternivå der egen fagkompetanse og samspill kompetanse utvikles i kombinasjon med relevante problemstillinger fra samfunn og arbeidsliv. Ideportalen er en formidling av studentoppgaver i bedrift eller offentlig organisasjon. Det er etablert en rekke samarbeidsfora og studieprogrammer med næringslivet, eksempelvis Energikontakten på Energi og miljø og

Næringslivsringer ved studieprogrammet Bygg- og miljøteknikk. Disse samarbeidsforaene har som formål å styrke rekrutteringen til fagene og bidra til næringsrelatert kompetanseutvikling. Det ble vist til NTNUs kandidatundersøkelse at så å si alle phd-kandidatene hadde fått relevant jobb og at mer enn 70- 80 % av master- og bachelor kandidatene også hadde fått relevant jobb. Viktigheten av samfunnsoppdrag ble påpekt av NTNU for å få formidlet kunnskap og få kunnskap inn i samfunnet.

Innenfor helsesektoren er det allerede etablert strategisk forankret samarbeid og samarbeidsorganer mellom utdanningsinstitusjoner og helseforetak som arbeider med både utdanning, praksisopplæring og FOU. Høgskolen i Haugesund kunne vise til mange samarbeidsråd og mente at det var et behov for disse. Eksempelvis hadde høgskolen næringsrettet regionalt utviklingsarbeid som styresamarbeid, partnerskap og FOU- og undervisningssamarbeid. Dette samarbeidet gjorde høgskolen attraktiv for arbeidslivet.

Høgskolen i Akershus har mye samarbeid og særlig på fylkeskommunalt og kommunalt nivå fungerte dette ganske bra, men høgskolen mente at hvis det skulle etableres et samarbeidsråd ved utdanningsinstitusjonene, slik det ble foreslått, må det være et klart og avgrenset mandat for et slikt råd.

3. Vurdering av foreslåtte virkemidler for samarbeid

I St. meld 44 er det foreslått flere tiltak for å styrke samarbeidet mellom høyere utdanning og arbeidslivet. Her følger en kort vurdering av tiltakene basert på drøftningene under seminaret.

3.1 Strategier

St.meld.44 viser til at det er behov for samarbeid som er mer strukturert og bedre forankret, og at institusjonene utvikler nye og bedre strategier for økt samarbeid. Hensikten er at institusjonene gjennom samarbeid høyner kvaliteten og øker fleksibiliteten i utdanningstilbudene. Strategien må være forankret i ledelsen ved institusjonene og utvikles i samarbeid med partene i arbeidslivet og studentrepresentanter. Styrking av bachelor utdanningen er viktig og strategiene må vise hvordan utdanningsinstitusjonene vil utvikle ordninger for økt bruk av frivillig praksis. Innføring av arbeidslivspaneler med formålet å sikre en systematisk dialog mellom institutter/fakulteter og arbeidslivet om utdanninger, må forankres i en strategi.

Vurdering:

En varig dialog med arbeidslivet er en forutsetning for et fruktbart samarbeid. Gjennom å være tydelig som eier og pålegge institusjonene å etablere en strategi for samarbeid understreker KD viktigheten av denne dialogen. Strategiene bør inneholde konkrete mål for samarbeidet, og styringsparametere/resultatindikatorer som institusjonene kan innarbeide og rapportere i sin årlige rapportering til departementet. Det er viktig at det tverrsektorielle samarbeidet i for eksempel helsesektoren styrkes for å få til en bedre praksis bl.a. langs behandlingsskjeden, på tvers av forvaltningsnivåer (kommunehelsetjeneste-spesialisthelstjeneste). Kunnskapsdepartementet påpekte under seminaret at utdanningsinstitusjonene må komme med innspill om hvordan samarbeidet med arbeidslivet kan kobles til kvalifikasjonsrammeverket.

3.2 Råd for samarbeid med arbeidslivet ved alle universiteter og høgskoler (RSA)

Det foreslås i St.meld.44 å opprette et Råd for samarbeid med arbeidslivet (RSA) ved alle UH – institusjoner. Formålet med å etablere RSA er å bidra til å utforme strategier for samarbeid

mellom utdanningsinstitusjonene og arbeidslivet. Rådene skal være forankret i ledelsen ved institusjonene og det skal utvikles klare mål og kriterier for måloppnåelse.

Vurdering:

Arbeidet gjennom RSA vil kunne gi bedre dialog med arbeidslivet og legge grunnlag for et videre arbeid i Avtagerpanelene. Diskusjonen på seminaret gjenspeilet imidlertid at det er ulike synspunkter på å opprette samarbeidsråd. Mange institusjoner har allerede mange ulike samarbeidsforum, og behovet for slike råd vil variere. Det ble påpekt at rådene må ha forskjellig utforming i forhold til hvem de kommuniserer med, f. eks skolesektoren eller næringslivet. Det må utformes klare krav og retningslinjer for Råd for samarbeid og at utdanningsinstitusjonene innenfor disse rammene må kunne bruke eksisterende samarbeidsorganer i arbeidet med strategien.

3.3 Arbeidslivspaneler

I St. melding nr. 44. vises til det den danske ordningen med avtagerpaneler. Formålet med slike paneler er å sikre en varig, systematisk og direkte dialog mellom institutter/fakulteter ved det enkelte universitet/høyskole og de som tar imot studentene som arbeidsgivere etter endt studietid. Avtakerne.

Vurdering:

Arbeidslivspaneler må være satt sammen av representanter fra sentrale avtakere og må kunne bygge på allerede eksisterende organer. Et slikt organ må være uavhengig av de som leverer utdanningen. Dersom UH-sektoren og arbeidslivet skal samarbeide tettere om studietilbud og utdanninger er det nødvendig å både forankre denne typen samarbeid hos ledelsen, samt å utforme klare retningslinjer og kriterier for hva samarbeidet skal omfatte, hvordan samarbeidet skal organiseres og utføres, og ikke minst, hvordan utdanningsinstitusjonene skal følge opp arbeidet i panelene. Dette er noen av de mest sentrale punktene som påpekes som viktige forutsetninger for å få til et vel fungerende samarbeid i en evaluering av ordningen ved Københavns Universitet. De danske erfaringene påpeker også at fakulteter og institutter har ulike forutsetninger for å engasjere seg i denne type samarbeid, og det er store forskjeller i hvordan avdelingene (fakulteter og institutter) klarer å nyttiggjøre seg og involvere medlemmene i panelene. Ekspertgruppen mener det bør utvises varsomhet i sammensetninger av slike paneler. Uavhengighet i forhold til de som tilbyr utdanningen er et viktig prinsipp.

3.4 Praksis

Det foreslås i stortingsmeldingen at strategiene må vise hvordan institusjonene kan utvikle ordninger for økt bruk av frivillig praksis. Det vises til Danmark som har gode erfaringer med å gi universitetsstudenter muligheter til å erstatte deler av utdanningen med et praksisopphold, også for utdanninger som tradisjonelt ikke har innslag av praksis i sine utdanningsløp. Også i Norge kan det vises til gode eksempler der praksisopphold er en del av utdanningen. Det foreslås at det legges til rette for at slike praksisperioder kan gjennomføres som en integrert del av studiet for eksempel som en valgmodul.

Vurdering:

På seminaret ble det presentert eksempler på praksis. Industrimasteren (Master i "Systems Engineering") med industrien som læringsarena ble presentert fra Høgskolen i Buskerud. Høgskolen har erfart at praksis i studiet er utrolig krevende for hele systemet; høgskolen, studenten og arbeidslivet. "Systems Engeneering" kompetansen sitter primært i industrien og et samarbeid med Kongsbergindustrien om dette var viktig. Masteroppgaven er knyttet til

utviklingsprosjekter i bedriften der studenten er utplassert og lønnet. Studentene har veiledere både fra industri og skole. Dette prosjektet ble støttet gjennom NCE-ordningen. Erfaringene fra dette prosjektet, hvis man skal oppnå resultater, er at det er vanskelig å tenke seg at praksisen er frivillig. Det er også viktig å se på de åpenbare mulighetene slike studiemodeller har for å integrere EVU i studiemodellen. Det skapes synergier både for studiemiljøet og for læringsutbytte at studenter som kommer direkte fra v.g skole og erfarne ingeniører fra de samarbeidende virksomhetene tilhører samme studentgruppe.

Det ble fra NIFU STEP presentert et prosjekt (ikke avsluttet) om praksis i akademiske utdanninger på master nivå. Foreløpig resultater fra prosjektet viste at praksis på master nivå blir oppfattet positivt av studentene, men det tar lang tid å utvikle praksisopplegget og det er sårbart og personavhengig.

Mange av ordningene som eksisterer i dag viser at studentene er svært fornøyde og synes de får stort utbytte av praksisen. Det synes først og fremst å være administrasjon og manglende ressurser som oppgis som årsak til at det ikke tilbys praksis til norske studenter. Gruppen mener derfor at KD bør gjøre en grundig evaluering av de praksisordningene som eksisterer og vurdere hvilke tiltak, sentralt og lokalt, som kan lette gjennomføringen av slike ordninger.

3.5 Senter for fremragende utdanning

Det foreslås i stortingsmeldingen å opprette sentre for fremragende utdanning. Formålet er å stimulere til og premiere god kvalitet i utdanningen, bidra til videreutvikling av særlige gode læringsmiljøer og legge til rette for spredning av god praksis. Slike sentre vil bidra til å prioritere kvalitet i utdanningen.

Vurdering:

På seminaret ble det påpekt at etableringen av slike sentre for fremragende utdanning vil kunne være et sentralt virkemiddel i det videre arbeidet for å løfte frem og utvikle fremragende utdanning på ulike måter. Det er kommet konkrete forslag om å etablere slike sentre for å utvikle gode studiemodeller tilpasset akademia så vel som arbeidsplassen.

Et insentiv til at arbeidslivssamarbeid blir tatt på alvor er å støtte noen sentre for fremragende utdanning der samarbeid mellom utdanning og arbeidsliv er det sentrale utlysningskriteriet. På denne måten vil det bli satt mer fokus på praksisorienterte utdanninger.

3.6 Norgesuniversitetets rolle som knutepunkt og utviklingsaktør

I Stortingsmeldingen foreslås det å styrke Norgesuniversitetet som knutepunkt mellom utdanning og arbeidsliv. Dette ble ikke diskutert som et eget punkt på seminaret. Det ble likevel presentert en del forslag til aktiviteter og oppgaver som etterspørres av institusjonene, og som naturlig bør kunne knyttes til en knutepunktfunksjon for Norgesuniversitetet med bakgrunn i at Norgesuniversitetet har lang og bred erfaring fra tilsvarende oppgaver og funksjoner.

Aktuelle oppgaver og funksjoner som bør kunne tillegges et knutepunkt for samarbeid mellom høyere utdanning og arbeidsliv er:

- Forvalte ressurser til utviklingsprosjekter og kompetansehevede tiltak
- Utvikling og formidling av kunnskap og kompetanse på feltet, samt gode eksempler.
- Etablering, koordinering og drifting av møteplasser og erfaringsdelende nettverk på ulike nivå i utdanningsinstitusjonene.

- Koordinatorrolle i forhold til etablering av sentre for fremragende utdanning
- Aktør i et nasjonalt kompetanseforum på feltet.
- Gjennomføre undersøkelser og analyser av pågående satsninger og aktiviteter.

Oppfølgingen av St.meld.nr.44 innebærer en kraftigere satsing på studiemodeller som kombinerer arbeidsliv og høyere utdanning. Dette vil også bidra til at bruk av IKT, både i form av verktøy, pedagogiske metoder og fleksible studiemodeller, blir sentralt i forhold til gjennomføring. Siden dette er et kjerneområde i Norgesuniversitetets eksisterende aktiviteter mener vi det vil være naturlig å utnytte potensialet som denne typen samspill vil kunne medføre.